

Zvony a věže kostelní

v církvi katolické.

(Se zvláštním zřením k církevnímu zvonění.)

Sestavil

JAKUB PROCHÁZKA,

kněz diecéso Brněnské.

Čistý výtězek obrátí se ku prospěchu chrámu Páně v Pavlovicích.

V Brně 1883.

Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů.

(S povolením duchovní vrchnosti.)

„Hlas Hospodinův s mocí, hlas
Hospodinův s velebností.“

(Žalm 28. 4.)

písmě sv. starého zákona se vypravuje, že král Nabuchodonosor dal v krajině Baby-lonské postavit zlatou sochu. Ku slavnosti posvěcování sochy té shromáždili se k rozkazu královu knížata a jiní přední mužové říše. Když pak se byli všichni před sochou sešli, volal biřic ze vší síly: «V tu hodinu, ve kterouž uslyšíte zvuk trouby . . . padnouce klanějte se soše zlaté, kterouž postavil Nabuchodonosor král!» (Dan. 3, 5.)

Jak tuto, bývala i při jiných příležitostech za časů předkřesťanských vůle panovníkova oznamována zvukem trouby. Bůh sám také ohlašoval lidu israelskému zákon svůj na hoře Sinajské za zvuku trouby. Ve zvuku trouby zazníval hlas Boží, o němžto praví žalmista Páně: «Hlas Hospodinův s mocí, hlas Hospodinův s velebností;» t. j. Hlas Hospodinův jest mocný a velebný. Později nařídil Bůh sám, aby lidu israelskému, pokud meškal na poušti, zvukem trouby oznamováno bylo, když se měla hnouti vojska. Jednoho dne mluvil k Mojžíšovi v tato slova: «Udělej sobě dvě trouby stříbrné kované, jimiž bys mohl svolati množství.» (4. Mojž. 10, 12.)

Zvuku trouby a jiných hudebních nástrojů užívalo se také k oslavování Boha, jak písmo sv.

na mnohých místech dosvědčuje. Čtemeť n. p., že žalmista Páně, vyličiv v jednom ze svých zbožných zpěvů všemohoucnost, dobrotu, lásku, milosrdenství a veliké skutky Boží, napomínal lid ku chválení Hospodina volaje: «Chvalte Ho zvukem trouby!» (Žalm 150.) Slovy těmito chtěl říci: Chvalte a oslavujte Hospodina netoliko ústy, nýbrž i zvukem trouby. Týmž zvukem býval lid svoláván také k rozličným úkonům bohoslužebným; týmž zvukem bývaly také oznamovány výroční slavnosti, kající dnové a jiné důležité věci.

* * *

✓ Za prvních dob církve křesťanské nemohli věřící ke službám Božím veřejně svolávání býti, ježto bývali od židův a pohanů pronásledováni. Scházivali se tehdáž ku konání svatých tajemství, k modlitbám a k poslouchání slova Božího toliko potají, obyčejně v podzemních skrýších, v tak zvaných katakombách. Ve trudných těchto časích chodívali jahnové, nebo tak zvaní vrátníci (ostiarii) a jiní horliví a neohrožení mužové do příbytků jednotlivých křesťanův a oznamovali jim, kdy a na kterém místě služby Boží konati se budou. Když pak od 4. století křesťané víru svou veřejně vyznávají a ke službám Božím bez překážky scházeti se směli, bývali k tomu také svolávání zvukem trouby nebo nějakých jiných dřevěných neb i kovových nástrojů, na něžto se tloukávalo kladivem nebo dřevěnou klepačkou. Ale později užíváno k účelu tomu kovových zvonů.

Krásný vynález nástrojů těchto připisuje se obyčejně svatému Paulinu, biskupovi Nolanskému v Kampanii. Byl-li však zbožný a věhlasný biskup tento skutečně vynálezcem zvonů, nelze dokázat. Jisto jest, že malých zvonků užíváno již v dobách předkřesťanských jak u židů tak i u pohanů. Že za časů sv. apoštola Pavla rozličné zvučivé měděné nástroje (rolničky, zvonečky) již známy byly, vysvítá z jeho listu ke Korintským, v němžto píše: «Kdybych jazyky lidskými mluvil i andělskými a neměl bych lásky, byl bych jako měď zvučící anebo zvon (kobos, cymbalum) znějící.» (I. k. Kor. 13, 1).

Že by za dnů sv. biskupa Paulina bylo se již i větších zvonů k účelům církevním užívalo, o tom se nikde zmínka nečiní. Sv. Paulinus sám zůstavil mnoho spisův a listů, ale o zvonech v nich nikde nemluvil. Ve svém listu k Severovi popisoval obšírně kostel, ježž byl dal vystavěti, a udával zevrubně všechny části jeho, ano i zámky u dveří, ale o zvonech se nezmínil. Také jiní spisovatelé tehdejších věků nikde o zvonech zmínky nečinili; tvrdíť se s jistotou, že zvony kostelní teprve v 7. století ve známost vcházely, kdežto sv. biskup Paulinus již ku konci 4. století živ byl. *)

Honorius, biskup autunský, píše o zvonech takto: «Znamení, kteráž bývala jindy dávána zvukem trouby, dávají se nyní zvukem zvonů. Nové nástroje

*) Životopiscové svatých uvádějí ještě jiného sv. Paulina, kterýžto žil na počátku 6. století a který byl podobně biskupem Nolanským v Kampanii. Světce tohoto nazývají obyčejně Paulinem mladším.

tyto vynalezeny byly v Kampanii, v městě Nola zvaném, odkudž také svá jména mají; větší nazývají se totiž od krajiny té *campanae*, menší od města krajiny té *nolae*». — Ale jiní letopiscové se domnívají, že zvony jména tato obdržely odtud, že v Kampanii toliko znamenitě zdokonaleny a v Nole valně zhotovovány byly. Větší část dějepisců tvrdí, že užívání zvonů k účelům církevním schváleno a zavedeno bylo teprve za papeže Sabiniana, kterýžto roku 604 po smrti sv. Řehoře Velikého na stolec papežský dosedl.

Že zvony v první polovici 7. století ještě málo známy byly, vysvítá z události, jižto zaznamenal učený kardinál Baronius v letopisech církevních k roku 615 takto: «Když král Chlotar r. 615 obléhal město Sens v Burgundsku, odebral se biskup Lupus do tamního kostela sv. Štěpána, a chtěje lid shromáždit, dal znamení zvonem; zvukem tím bylo vojsko nepřátelské tak zdčšeno, že ihned na útěk se dalo.» Z toho viděti, že hlahol zvonů tehdáž ještě zřídka slýchán býval.

Ale někteří spisovatelé udávají také ještě jinou příčinu onoho zděšení a útěku vojska nepřátelského. V oněch dobách panoval ještě tuhý zápas pohanstva s vírou křesťanskou; hlahol zvonů naplňoval tedy nepřátely víry této vždy hrůzou a nevolí, ježto jim zvěstoval, že v městě neb v osadě, odkudž hlas zvonů zazníval, také již zvítězil kříž Krista Pána nad modlami pohanskými a že božské světlo učení Kristova i tam již proniklo temnosti nevěry.

V 8. století šířilo se užívání zvonů vždy více; za císaře Karla Velikého bylo zvonařství obzvláště v Gallii v plném květu. První z větších zvonů ulil Tanco (Tanco), mnich řádu sv. Benedikta v klášteře Svatohavelském, pro chrám Páně v Cáchách. V jak veliké vážnosti zvony tehdaž bývaly, lze i z toho poznati, že zvonařství toliko od mnichů provozováno bývalo a že zvonění jen kněžím se svěřovalo. Teprve v dobách pozdějších počali také světští umělci litím zvonů se zanáseti, a za zvoníky bývali také laikové ustanovováni, zvláště při chrámech větších; za našich dob zvonívají obyčejně kostelníci, jsou-li při kostele toliko menší zvony.

Za patrona ctí zvonaři sv. biskupa Forkerna (Fortchernus), jehožto památka dne 17. února se koná. Světec tento pocházel ze Škotska z rodičů ještě pohanských; obrátiv se pak na víru křesťanskou, zvolil sobě stav kněžský a stal se biskupem v Irsku; později se však vzdal důstojenství a úřadu biskupského a odebrav se do samoty obíral se s velikou oblibou zvonařstvím.

* * *

V církvi východní užívalo se i po vynalezení zvonů dlouho ještě ku svolávání věřících na služby Boží prken, na něžto se dřevěnými paličkami tloukávalo. Teprve roku 865 dal císař Michael blíže chrámu sv. Žofie v Cařihradě zavěsiti 12 zvonů, jež byl od předsedy benátské republiky darem obdržel. Na to počali pak věřící východní církve

zvony i jinde zaváděti; ale když později císařství východní od Turků dobyto bylo, museli tamější křesťané ku velikému zármutku svému zvonům zase výhost dáti a místo nich užívati opět prken anebo kovových desk, jež svatým železem nazývali. Turci zapověděli užívání zvonů pod záminkou, že zvuk nástrojů těchto znepokojuje duše bloudící ve vzduchu; ale vlastní příčinou záповědi té byla bázeň, že by zvukem zvonů mohlo někdy dáno býti znamení ku povstání křesťanů, jež sobě byli podmanili.

V říši ruské, jakož i u jiných slovanských národů zaváděly se zvony se zvláštní zálibou. Francouzský spisovatel, M. Cyprien Robert, vydal popis cesty, již byl v první polovici nynějšího století po Rusku konal, a činí v popisu tom také zmínku o tamních zvonech a o veliké důležitosti jejich. Píšeť mezi jiným takto: «Jestliť pamětihodno, že Slované přiřkládají zvonům větší důležitost nežli jiní národové. V Rusku má každé město zvláštní zvon, ježto obyvatelé ctí jako své «palladium» (jako nějakou posvátnou a ochrannou bytosť). Zvonem tímto bývají svolávání ku shromážděním jak politickým tak i náboženským. Byl-li jim zvon ten mocí vítězného nepřítele odňat, považují ztrátu jeho za největší neštěstí, jež město potkati může; zdá se jim, jako by ztrátou zvonu toho bylo město jejich pozbylo řeči. «Kolokol,» jak zvon nazývají, jest u nich velikým činitelem; konáť takřka úřad apoštolský, jest jako kazatelem v tamějších stepních planinách. Chtějí-li říci, že se zvonilo, říkávají: «Kolokol blago-

vjestil,» t. j. zvon zvěstoval evangelium nebo-li radostné poselství.»

V Rusku jest velmi mnoho zvonů; v jediné Moskvě jest prý jich na 1700. V městě tomto jsou také větší zvony, než kdekoli jinde na oboru zemském. Až do předešlého století byl největším zvonem «Ivan Veliký,» o němžto ve «Slovníku naučném» takto se píše: «Ivan Veliký» vážil 1000 centů; k rozhoupání srdce jeho potřebí bylo 24 lidí a hlas jeho duněl jako rachot hromu po ulicích celého města. Roku 1812 při velikém ohni vzal zkázu, byl však později (1819) přelit a znamenitě zvětšen; neboť váha jeho jest 1440 centů (srdce váží 42 centů); má 18 stop v průměru a 21 stop zvýší; říkají mu «nový zvon».*) —

Roku 1734 dala carová Anna ulíti ještě mnohem větší zvon, jemuž dáno jméno «Veliký car»; váží prý 4000 vídeňských centů.**) Ale ohromný zvon tento spadl již r. 1737 při požáru a zarazil se hluboko do země. Císař Napoleon byl by jej r. 1812 rád s sebou odvezl do země francouzské, což se mu však nepodařilo. Roku 1837 byl za rozkazem císaře Mikuláše ze země vykopán a jest nyní umístěn na pevně zděném kole, do něhožto dveřmi vjíti se může; při pádu odlomilo se kus

*) Böckeler udává váhu jeho na 56.000 kilogramů. Viz jeho: Beiträge zur Glockenkunde. Aachen 1882.

**) Dle Böckelera 190.000 kilogramů. Spisovatel tento podotýká, že zprávy o váze zvonů nebývají vždy úplně věrohodny.

zvonu toho; štěrbina tím povstala jest tak velika, že jí dva muži zároveň do něho vkročiti mohou. Zvon tento jest posud na světě největší; jen srdce jeho váží 20 metrických centů.

Tyto, jakož i některé jiné veliké zvony nepohybují se při zvonění, jak u jiných obyčejně se děje, nýbrž tluč se na ně srdcem přiměřené velikosti. Mimo tyto dva jsou dle Böckelera v Moskvě ještě dva jiné veliké zvony, z nichžto jeden 1640 a druhý, jenž roku 1817 lit byl, 700 metr. centů váží. Naučný slovník o nich zmínky nečiní.

I pátý z největších zvonů jest v Rusku a sice v Novohradě (Novgorod); má 306 metr. centů.

Mimo tyto budtež zde ještě některé znamenitější zvony v Evropě dle velikosti uvedeny: «Zvon císařský» při stoličném chrámu Páně v Kolíně nad Rýnem váží 262 metr. centů; ulit byl roku 1876 z děl, jež Francouzům ve válce vzata byla. (Zvon «preciosa» při téměř stoličném chrámu pochází z roku 1448 a má toliko 108 metr. centů.)

Zvon při stoličném kostele v Lisaboně váží 202; zvon u sv. Petra a Pavla v Londýně (lit r. 1881) 175; u sv. Petra v Římě (1775) 157 a u sv. Štěpána ve Vídni též 157 metr. centů. Zvon svatoštěpánský lit byl za císaře Josefa I. r. 1711 z dobytých děl. Jiní udávají váhu jeho na 324 víd. centů.

V zemi francouzské vzalo v čas revoluce mnoho zvonů za své, poněvadž konvent r. 1793 nařídil, aby kovové sochy jakož i zvony v celé zemi pobrány a v mince a děla proměněny byly.

Z větších zvonů zachovány byly toliko dva, jeden v Paříži při stoličném chrámu P. «Notre Dame» o 128 a druhý v Remeši o 100 metr. centech; onen v Paříži má jméno «Emanuel,» ale v mluvě lidu sluje obyčejně «bourdon» (bručal, čmelák); v čas revoluce užívalo se ho ku zvonění na poplach.

Zvon «Sigmund» v Praze na hradě u sv. Víta ulit byl r. 1548 ze starého zvonu, jejž kdysi král Sigmund liti dal, od něhož také jméno obdržel. Váží 227 pražských (dle Böckelera 109 metr.) centů.

Na Moravě býval největší zvon při metropolitním chrámu Páně v Olomouci. Volný zaznamenal ve své topografii církevní, že zvon ten vážil 200 víd. centů; ale v poznámce dodal: «Otte*) udává váhu jeho na 358 centův a má ho za největší zvon v Německé říši.» Dle Böckelera vážil 172 metr. centů. Zvon tento vzal při požáru r. 1803 zkázu; nynější největší zvon při metropolitním chrámu má 140. největší zvon u sv. Mořice v Olomouci 176, u sv. Tomáše v Brně 136, u sv. Jakuba v Brně 110, zvon na Velehradě 80, na tak zvaném sv. kopci u Mikulova asi 78 a zvon při stoličném chrámu Páně v Brně 69 vídeňských centů.

Zvony bývají obyčejně lity ze čtyř pětin čisté mědi a z jedné pětiny dobrého cínu, kterážto směšenina zvonovina se nazývá (zpěž, bronc). V novějších dobách počali zhotovovati zvony také z litého ocele. Zvony tyto jsou již v západní Evropě dosti rozšířeny, poněvadž jsou mnohem lacinější. Ale

*) Handbuch der kirchlichen Kunstarchäologie.

s některých stran namítá se leccos proti nim; mezi jiným se tvrdí, že zvuk jejich jest nejasný, že postrádá libého soulađu zvonů broncových, že jsouce mnohem tvrdší snadno pukají a během tím téměř všeliké ceny pozbývají, kdežto zvony broncové i puklé mívají vždy ještě as tři čtvrtiny své předešlé ceny. Avšak se stran jiných zvony ocelové se doporučují. Dr. Skočdopole n. p. psal r. 1874 o zvonech ocelových v tato slova: «Zvony železné nikoli nejsou věc na prosto nová, nebývalá; již v prvých dobách středověku byly v užívání dva druhy zvonů věžových, kované z plechu železného a lité z broncu. Mnohým zdá se, že zvony kované z plechu železného ještě starší jsou, nežli broncové, čili že první zvony byly železné. Hmotu zvonů litých byla vždy, pokud dějepisné památky sahají, smíšenina mědi a cínu, jako až posud. Za nejlepší směs na zvonovinu (Glockengut) počítá se nyní bronc ze čtyř dílů dočistěné mědi (Garkupfer) a jeden díl anglického cínu.

Železné zvony dávného středověku přišly brzy v zapomenutí, tak že vůbec opanovaly zvony broncové; ještě před několika desíletími nikdo na to nevzpomněl, že by za hmotu zvonů také jiný kov, kromě cínu a mědi, sloužiti mohl. Nyní pak počítá se již na sta věží chrámových, z kterých mocně a příjemně zaznívá hlahol zvonů z ocelové litiny, zvonů železných. Ano zdá se, že časem úplně zvítězí nade zvony broncovými, poněvadž tyto nejen velmi drahé jsou, ale také snadno pukají, zvláště když se jimi mnoho zvoní za prudké zimy. Dvě tyto zlé

vlastnosti bronzových zvonů byly toho příčinou, že již dávno se pronášelo přání, aby se podařilo průmyslu novověkému, naleznouti kov, z něhož by se lacinější a trvanlivější zvony dělati mohly. Asi před 60 lety činily se obzvláště v Berlíně a ve Vídni zkoušky se zvony z litého železa; avšak tyto nemohly sobě dobytí žádné půdy, poněvadž hlas jejich, ač jemu síly nescházelo, chraplavý byl a málo zvučný, a poněvadž jenom bezcenný kov zbýval, když takový zvon puknul.

Asi před 25 lety objevily se v obchodu zvony z lité oceli, ježto pro plný a zvučný hlas svůj neméně, nežli pro mírnou cenu, naproti bronzovým pozornost k sobě obrátily, aspoň v blízkém sousedství města Bochumu, kdež «Jednota Bochumská pro hornictví a výrobky z lité oceli» první takové zvony ve své továrně zhotovila, za ředitele J. Meyera, vynálezce udobeného slévání z litiny ocelové (*Gussstahlfaçongüsse*). Obecného povšimnutí došly ocelové zvony lité po pařížské výstavě r. 1855. Jednota Bochumská vystavila tehdy tři veliké zvony věžové, kteréž netoliko velikostí svou vynikaly nade všecky tam vystavené zvony bronzové, ale také svou lácí; bylať cena jejich téměř o polovici menší, nežli zvonů bronzových. Znalci průmyslu železářského nechtěli tomu věřiti, že by to ocelová litina byla; v tom čase zajisté nebyl pokrok tento ještě znám. I došlo až k tomu, že jeden ze zvonů těch byl rozbit a zkoumán, skutečně-li hmota jeho jest litina ocelová. To zjistilo se nade všecku pochybnost a tím také dosaženo

plné jistoty, že těmto zvonům nižádné jiné se rovnati nemohou pevností a trvanlivostí. Od té doby rozhlásila se pověst Bochumských zvonů po Německu a daleko za jeho hranice; Bochumská dílna, až posud, ne-li jediná, tož nejznámější výrobkyně zvonů železných, dostávala odevšad hojné zakázky, zvony její našly cestu až do Ameriky a některých končin Afriky. Na světové výstavě Londýnské od r. 1862 a Pařížské r. 1867 obdržela Bochumská dílna za tyto zvony jednu z nejpřednějších cen, podobně jako již na výstavě r. 1855. Čím dále, tím více ustupují v Německu, v Belgii, Francii, Americe a jinde zvony bronzové zvonům železným z ocelové litiny (z této lijí se také pověstná děla Kruppova), poněvadž tyto nejen lacinější jsou, ale i tolik pevné, že trvanlivost jejich téměř jest neobmezená. Bochumská dílna prodává zvony své s tím zaručením, že darmo nahradí každý zvon, který by za prvních pět let puknul. Odtud se vysvětluje, že na mnohých místech se zvonilo těmi zvony tolik beze vší opatrnosti, kolik by se jinak nikde nedělo; ale všude přestály zkoušku skvěle; ano vysloveno jest mínění, že silou lidskou nelze jich rozraziti. Blíže Paderbornu stalo se, že Bochumský zvon spadnul s výše 56 stop na dlažbu a přec neporušený sám zůstal, ačkoli dlažbu roztráštěl. — Kromě láce a trvanlivosti mají tyto železné zvony také tu výbornou vlastnost, že zvuk jejich plný jest a dále se rozléhá, nežli zvuk zvonů bronzových. Na počátku ovšem byl hlas ještě tuze pronikavý a neměl oné líbezné měkkosti, čistoty a

okrouhlosti, jako zvuk broncových zvonů; ale další studie a zkušenosti dovedly toho, že vady té ubývalo stále, až i zmizela. Nyní již také ornamentika zvonů železných se aspoň vyrovnává ornamentice broncových; podle přání zákazníků opatřuje dílna tyto své výrobky jakýmkoli nápisem, okrasami, obrazy Svatých a provádí je velmi čistě, zřetelně a správně. Nynější cena železných zvonů jest asi tři pětiny ceny zvonů broncových. Dle všeho tedy lze míti za to, že zvonům broncovým nastala velmi nebezpečná konkurence, jmenovitě dospěje-li fabrikace k tomu, aby s jistotou, aspoň jako naše posavadní zvonařství, mohla docíliti harmonického hlaholu několika zvonů na jedné věži zavěšených. Zda-li již nyní se může podle libosti určití tón zvonů podobně, jako jest možno učiniti dokonalému zvonaři posavadního systému, o tom nenalezl jsem nikde určitého svědectví.» (Časopis kat. duch.)

* * *

Za dávných věkův, ano i v pozdějších ještě dobách, připisovala se zvonům často jakás zvláštní tajemná moc; mnozí se domnívali, že zvoněním, obzvláště některými zvony, lze všeliké neštěstí odvrátiti, ano i nepřítelé pekelného zapuditi. Takovým důmněnkám a pověrám stavěla se církev sv. vždy na odpor a učila zjevně, k jakým účelům má zvonů se užívati. Tak napomínal n. p. sněm Kolínský (r. 1536), aby věřící podobných pověr se odřekli a raději v modlitbách, k nimžto zvony vzbuzují, k Bohu se utíkali, Jeho ve všech potřebách, strastech a

pokoušeních o pomoc a přispění prosili a zvonů vždy toliko k náležitým účelům užívali.

Hlavní účely zvonů naznačují se v krátkce slovy, jichžto často na starých zvonech za nápisy*) se užívalo:

„Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum; defunctos ploro, nimbos fugo, festaque honoro.“

To jest: «Chválím pravého Boha, svolávám lid, shromažďuji kněžstvo, oplakávám zemřelých, zaháním mračna, oslavuji svátky».

Zvony hlásají tedy

1. slávu Boží, jako by volaly s anděly nebeskými: «Gloria in excelsis Deo» (Sláva na výsostech Bohu). Za tou příčinou bývá také někdy při «Gloria» zvoněno; také některé znamenité části mše sv., zvláště pozdvihování, bývají zvonem oznamovány, což se stává i k tomu konci, aby i oni věřící, kteří službám Božím v kostele obcovati nemohou, věděli, co se tam právě koná, a aby zvonem povzbuzení byvše též Boha chválili a alespoň duchovním způsobem služeb Božích se zúčastňovali. Zvony zvěstují nám také některá důležitá tajemství sv. víry a vzbuzují nás, abychom tajemství ta sobě připomínajíce Bohu čest a díky vzdávali. Někde bývá zvoněno

*) Obyčej, opatřovati zvony rozličnými nápisy, vznikl již ve 12. století. Nápisy tyto obsahovaly obyčejně nějaký krátký výrok z písma svatého, nebo modlitbu ku svatým, jimžto zasvěceny byly, anebo nějakou památnou průpověď, neb nějakou krátkou zprávu, kterého času, kde a od koho lity byly atd. Nápisy ty počínaly vždy křížkem (†).

ve čtvrtek večer, což připomíná úzkost a zármutek Krista Pána na hoře Olivetské; zvoněním v pátek o třech hodinách uvádí se nám na paměť utrpení a smrt Pána Ježíše; zvonění každého dne ráno, v poledne a večer zvěstuje nám tajemství vtělení Syna Božího a připomíná zároveň zbožný obyčej prvních křesťanů, kteří večer utrpení a smrt Krista Pána, ráno z mrtvých vstání a v poledne nanebevstoupení Jeho zbožně rozjímávali.

Obyčej, dle něhož každodenně ráno, o polednách a u večer se zvonívá, jest velmi významný a starobylý. Již v 13. století za papeže Řehoře IX. bývalo večer zvoněno; dávaloť se tu znamení, aby lidé hleděli dobře uschovati oheň, by se snad v noci nevzňal. Doba zvonění toho nazývala se «hodinou uschovávání ohně» (hora ignitegii). Za oněch dob nebylo tak snadno jako za našich dnů rozdělati oheň; byloť tedy třeba o to pečovati, aby přes noc úplně nevyhasnul. Za tou příčinou bývalo řeřavé uhlí večer přikrýváno popelem. Při tomto uschovávání ohně konávali věřící jisté modlitby. Papež Jan XXII. nařídil r. 1327, aby se při tom modlili třikráte «Zdravas Maria».

V dobách pozdějších nebylo již třeba oheň opatrovati, aby přes noc nevyhasnul, ježto si ho ráno každý snadno rozdělati mohl; nebylo tedy také potřebí, zvoněním lid k opatrování ohně napominati; ale zvonění to zachovalo se předce, a zbožní věřící konávali při něm i napotom ještě zavedené již modlitby. A bylo by jistě i nám velmi prospěšno,

kdybychom zvoněním večerním pokaždé vzbuzeni byli, o to se snažiti, aby oheň lásky k Bohu a k bližnímu v srdcích našich nevyhasnul a místo něho oheň zhoubných náruživostí v nás nevzplanul. Ku konci téhož 14. století bylo od duchovní vrchnosti nařízeno, aby také ráno při východu slunce se zvonívalo; věřícím pak bylo doporučováno, aby při zvonění tom pětkráte «Otčenáš» k uctění 5 ran Krista Pána a 7krát «Zdravas Maria» ku počtě sedmera radostí Panny Marie se modlili. Za konání modliteb těchto udělovaly se jim odpustky.

Ve století 15. bylo konečně ustanoveno, aby se zvonívalo také v poledne. Příčinu k tomuto ustanovení dala tato událost: Roku 1456 obléhali Turci již na 4. měsíc opevněné město Bělehrad (Belgrad), které tehdaž náleželo ku království Uherskému. Císař turecký nechtěje už déle u města táborem ležeti, nařídil, aby se všech stran hnalo se na pevnost útokem. Po dobu celých 20 hodin bojováno tu pak s obou stran s velikou udatností. Ale po té počali obrancové pevnosti, jsouce již náramně unaveni, na mysli klesati a chtěli jižžijž město Turkům odevzdati. Avšak udatný a zbožný řeholník řádu sv. Františka, Jan Kapistran, postavil se před vojsko a před shromážděné obyvatele, a maje v ruce kříž modlil se k Bohu, žádaje o potřebné přispění, a vzýval Matku Boží za ochranu a přimluvu. «Mocná královno nebes!» tak volal u veliké vroucnosti, «mohla-li bys pak dopustiti, aby dítky tvé padly v porobu nevěřících, kteří by pak sobě z božského Syna tvého posměch

tropili, říkajíce: «Kde pak jest nyní Bůh křesťanů?» Tak se modlil Jan Kapistran a při modlitbě této proléval hojné slzy. Přítomní byli slovy jeho náramně rozníceni a vrhnuvše se znovu na Turky s rekovskou zmužilostí dosáhli skvělého vítězství. Ale slavného tohoto a neočekávaného vítězství nepřipisovali sami sobě, nýbrž zvláštní ochraně Boží a mocné přimluvě Panny Marie. Tehdejší papež Kalixt III., obdržev o vítězství tom zprávu, nařídil, aby každý den mezi druhou a třetí hodinou, v kterýžto čas vojsko křesťanské zvítězilo, po celém křesťanském světě se zvonilo, a aby věřící při tom se modlili pozdravení andělské. Zvonění to mělo věřícím po všechny časy patrné přispění Boží připomínati a důvěru v mocnou přimluvu Panny Marie vždy více v nich vzbuzovati.

Po nějakém pak čase bylo zvonění to přeloženo na hodinu polední. Od té doby zvonívá se tedy každého dne ráno, v poledne a večer, a jak již podotknuto, mají sobě věřící při zvonění tom obzvláště vtělení Syna Božího připomínati a zároveň Panně Marii úctu vzdávati. Za účelem tímto byla také později zavedena známá modlitba «Anděl Páně,» kteroužto zbožní křesťané při zvonění tom posud konávají. Papež Benedikt XIII. chtěje věřící ke zbožnému konání modlitby této mocněji vzbuditi, udělil roku 1724 plnomocné odpustky všem věřícím, kteří modlitbu tu každého dne třikráte konají, jednou v měsíci ke stolu Páně přistupují a při tom Boha za svornost a jednotu mezi křesťanskými knížaty a za rozšíření a zvelebení svaté církve vzývají. Toť

tedy původ a účel obyčeje, za nímžto každého dne ráno, v poledne a u večer zvoněno bývá. *)

Dle svrchu uvedené průpovědi mají zvony :

2. svolá vati kněžstvo a lid ke službám Božím a k rozličným pobožnostem a náboženským úkonům, a

3. oplaká vati zemřelých a napomínati živé, aby se za zemřelé modlili. K tomuto konci zvonívá se tak zvaným umíráčkem, když někdo z dospělých křesťanů vezdejší život dokonává anebo jej již dokonál. Za týmž účelem zvonívají se tak zvané hrany a zaznívá truchlivý hlas zvonů, když některý úd církve ku hrobu nesen bývá.

4. účel zvonů jest mračna zaháněti. Jindy se zvonívalo, kdykoli se blížila bouře. Zvoněním tím měla se bouře zaháněti a zároveň zraky obyvatelů ku blížícímu nebezpečenství obracet i věřící k modlitbě vzbuzovati (srov. Bened. XIV. instit., 41). Poněvadž však někteří neopatrní zvoníci při tom zvonění bleskem usmrceni byli nebo nějak jinak úrazu došli, bylo zvonění to r. 1783 v Rakouské říši vládou zapověděno.

*) Někteří spisovatelé tvrdí sice, že již papež Urban II. r. 1095 na sněmu Klermontském nařídil, aby každý den ráno, v poledne a večer se zvonilo. Při tomto zvonění měli prý věřící pozdravení andělské se modliti a Pannu Marii za ochranu pro vojsko křížácké vzývati. Ale zvonění to, bylo-li skutečně již tehdaž zavedeno, zaniklo snad opět a bylo teprve později v naznačených dobách znovu zavedeno. — Mabillon, věhlasný a učený spisovatel z řádu sv. Benedikta, tvrdí, že obyčej, za kterýmžto každého dne třikráte se zvonívá, zaveden byl napřed ve Francii, odkudž pak prý po celém katolickém světě se rozšířil.

Zvony mají

5. oslavovati svátky, což se stává již tak zvaným slavením, kterýmžto nastávající výroční svátky se ohlašují; slavení toto připomíná zároveň večerní modlitby, kteréž za dob starodávních od zbožných věřících před svátky konány bývaly, a napomíná nás, abychom k důstojnému svěcení nastávajícího dne svátečního náležitě se připravili. Ale zvukem zvonů bývají svátky netoliko ohlašovány, nýbrž zároveň i zvýšeny a zvelebeny. Jak slavně zaznívá n. p. hlahol zvonů při průvodu Božího Těla, při slavnosti vzkříšení Páně a při jiných církevních průvodech a pobožnostech! Jak mocně vzbuzuje srdce věřících ke vroucí pobožnosti!

Hlučný zvuk zvonů, jenž ve dny sváteční zaznívá, jest zároveň jako voláním, aby církev oslavená na nebesích spojila se s církví bojující na zemi a přispívala jí k náležitému svěcení dnů svátečních.

Mimo to zvonívá se také, když do nějakého města neb do některé osady přijíždí panovník, biskup anebo zástupce jeho; děje se to na důkaz povinné jim úcty a na znamení radosti z příchodu jejich.

Konečně bývá také zvonem oznamováno, hrozí-li obci nějaké nebezpečení n. p. povodeň, anebo vzniknul-li oheň; zvoněním tímto bývají obyvatelé buď k opatrnosti vzbuzováni, anebo se jím vyzývají, aby ohroženým ochotně přispívali ku pomoci.

* * *

Zvonů užívá se tedy v rozličných jak radostných tak i žalostných případech; nástrojové tyto vzbuzují

zuji zajisté a zároveň také projevují city souhlasící s úkony církevními anebo s takovými událostmi a okolnostmi, které života lidského vůbec se dotýkají. Zvony jsou takřka jazykem, jímžto církev sv. mluví k dítkám svým; jazykem tímto vzbuzuje věřící, aby chválili a oslavovali Boha, aby Mu děkovali za Jeho dobrodiní, a aby Ho prosili za pomoc ve všelikých potřebách a strastech svých. Jazykem tímto svolává církev sv. věřící ke službám Božím, napomíná je k modlitbám za zemřelé a vzbuzuje ku svěcení dnů svátečních; jazykem tím dává jim výstrahu před hrozícím nebezpečenstvím a uvádí jim v mysl povinnosti, jež ukládá láska křesťanská. Již časně ráno obrací církev sv. prostředkem zvonu mysl naši k Bohu připomínajíc nám Jeho dobrodiní a obracujíc naše zření zvláště k tajemství vtělení Syna Božího, jako by chtěla říci: «Prozpěvujte slávu Bohu na výsostech, vzdávejte Mu díky za všechna dobrodiní, prostě Ho o potřebnou pomoc a sílu, vzývejte Jej, aby žehnal pracím vašim! Buďte pamětlivi vtělení Syna Božího a chvalte také blahoslavenou Matku Jeho!» — O polednách, když slunce nejvýše na obloze nebeské stojí, zaznívá opět hlas zvonu, zvěstuje nám radostné poselství o vtělení Syna Božího a mluví k nám ve jménu církve asi takto: «Sursum corda! Pozdvihněte srdce vzhůru k nebesům! Ustaňte poněkud od prací svých, děkujte Bohu, že vám byl posud při práci vaší nápomocen a vzývejte Ho o další pomoc, byste břímě dne a horka i dále nésti a práce své s prospěchem až do večera konati mohli!» — Večer, když

člověk denní práci svou unaven jest, pookřeje jistě opět, rozumí-li hlasu sv. církve, která mu večerním zvoněním opět vtělení Páně v mysl uvádí a zároveň asi takto k němu mluví: «Hle! pomocí Boží dokonalsi již denní práci svoji; bylo ti snad při tom zápasiti se mnohými obtížnostmi, a zítra čeká tě opět nová, snad ještě těžší práce; nepozbývej však mysli! Bůh, Jenž ti dnes přispěl ku pomoci, bude tě i zítra opět milostivě siliti, a až se někdy přiblíží večer života tvého, dojdeš po tolikerém namáhání a trmácení žádoucího odpočinutí a obdržíš odplatu slíbenou věrným dělníkům!»

Slyšíme-li zvoniti umíráčkem anebo vyzváněti zemřelému, máme sobě představit, jako by nás církev sv. napomínala: «Pomodlete se za zemřelého, jehožto Bůh k sobě povolal, a pomněte, že i vy snad již brzy za ním ubíratí se budete. Nestrachujte se však přílišně smrti; vždyť víte, že duše neumírá, že v den vzkříšení opět s tělem spojena bude. Hledte jen, abyste život svůj šťastně dokonali; bojujte neustále proti nepřátelům duše své. Hle, zemřelý tento již dobojoval! I váš boj bude toliko nějaký čas ještě trvati; zvítězíte-li šťastně, dojdete slávy věčné v nebesích!»

Tímto a podobným způsobem mluví k nám tedy církev sv. i při každém jiném zvonění. Zbožný křesťan rozumí řeči této, a ježto církev sv. miluje, zaznívá také hlas zvonů vždy libě v uších jeho. Kde ani ráno, ani o polednách, ani večer, ani ve všední den, ani ve svátek zvonů neslyšeti, bývá mu

smutno a zdá se mu, že jest jako na poušti. A jakou radostí bývá takový křesťan naplněn, když zvuk zvonu, jehož snad dlouho již neslyšel, opět se dotkne sluchu jeho! Odtud lze vysvětliti radostný cit, jakýmž jati byli katolíci, žijící v Bosně a v Hercegovině, když před nedávným časem dostavše se pod žezlo Habsburské zaslechli ponejprv zvony, kteréžto se u nich ozývati nesměly od té doby, co krajiny ty úpěly pod jařmem tureckým.

Ale v každém křesťanu nevzbuzuje hlas zvonů citů příjemných; jsou i takoví křesťané, jimžto hlas zvonů se protiví. A která jest toho příčina? Zvon jim uvádí na mysl svaté náboženství, jež oni nenávidí, ačkoli ještě dle jména křesťany jsou; zvon jim připomíná povinnosti křesťanského náboženství, jichžto oni neplní; připomíná jim smrt, na kterou nerádi upamatování bývají; připomíná jim věčnost, jížto se lekají, ačkoli sami často přemluviti se snaží, že věčnosti není. Takoví křesťané by si ovšem přáli, aby zvony úplně umlkly. Ale, jak velice ustrnou, až kdysi zavzní v uších jejich, ne již libý zvuk zvonu, ale strašný zvuk andělské trouby, která jich bude volati k soudu!

Když prorok Jeremiáš napomínal kdysi lid židovský, aby poslouchal hlasu Božího a chodil po cestách přikázání Hospodinových, pravil mezi jiným: «Toto praví Hospodin: Stůjte na cestách, a pohledte a tažte se na stezky staré, která by byla cesta dobrá, a chodte po ní a naleznete občerstvení duším svým. — I řekli: Nebudeme (po cestách těchto)

choditi. — I ustanovil jsem nad nimi strážné; slyšte hlas trouby! — A řekli: Nebudeme poslouchati. — Protož slyšte národové a poznej shromáždění, jak veliké věci učiním jim! Slyš země: Aj, já uvedu na lid tento zlé ovoce myšlení jeho, protože neslyšeli slov mých a zákon můj zavrhlí.» (Jer. 6, 16—19.)

Podobných trestů, jakýmiž tu Hospodin hrozil židům, nechtějícím poslouchati hlasu trouby, zvěstujícího jim zákon Boží, jest se obávati i křesťanům nešetřícím hlasu zvonů, jimižto k nim mluví církev sv. zvěstujíc jim vůli Boží; křesťanům, kteří nedbajíce hlasu církve sv., bloudí v temnostech bludův a nevěry a chodí po cestách hříšných.

V jednom z hustých lesů, které za časů starodávních v říši Německé se rozkládaly, byl — a jest snad posud ještě — kostelík, na jehožto věži každého dne pozdě večer se zvonívalo. Příčinu k vystavění tohoto kostelíka a ku zvonění tomu dala prý následující událost: Na blízku rozsáhlého lesa toho nalezal se zámek jakéhos hraběte. Dcera hraběte toho, jsouc téměř ještě dítě, vzdálila se jednoho dne pod večer ze příbytku otcovského a odebrala se do lesa na jahody. Po malé chvíli však pozorovala, že se již setmívá; i chtěla opět domů se navrátiti, ale pospíchajíc zbloudila z pravé cesty a zabíhala vždy dále do tmavého lesa. Když pak tu již po delší chvíli semotam bloudila, spatřila najednou ve vzdálí více světél; zaměřila tedy kročeje své k místu, kde světla ta se kmitala; domnívalať se, že tam nalezne příbytky lidské. Ale přišedši blíže pozorovala, že světla ta

jaksi příšerně se pohybují; viděla, že sem tam se mihají, brzy vzhůru se vznášejíce a brzy opět dolů padajíce. I zastavila kroky své a přemýšlela, má-li směrem tím dále se ubíratí nebo jinou cestou se dlati. Tu zaslechla hlas zvonu zaznívajícího se strany protější; obrátivši se tedy, brala se směrem, ježto jí hlas zvonu naznačoval, a octnula se konečně celá unavena u jakés jí neznámé vesničky. Nevědouc, kde se nachází, a kterou cestu by měla zvoliti, aby šťastně došla domu otcovského, umínla sobě, že ve vesničce té přenocuje. I hledala tu nějakého přístřeší, jež také našla. Od obyvatelů domku, v němž přijata byla, dověděla se, z jak velikého nebezpečení vyvázla; co byla totiž v lese za světla měla, byly tak zvané bludičky, ježto nad bařinami se vznášívají a jimižto již mnozí neopatrní cestující svedeni byvše zabředli v bařinách, v nichžto někteří do konce i o život přišli. Uslyševši to, padla na kolena a vzdávala Bohu vroucí díky, že ji tak milostivě zachránil; navrátivši se pak následujícího dne šťastně domů, vypravovala otcí, co se jí v lese přihodilo. Otec děkoval vroucně Bohu za milostivé zachránění dcery své a slíbil ihned, že na onom místě, kde dcera jeho zaslechnuvši zvon se spamatovala, dá vystavěti kostelík s věží a že na této věži dá zavěsiti zvon, jímž by pak každodenně u večer se zvonilo. Co tu byl v onom okamžení slíbil, splnil také skutečně. Za krátký čas na to zazníval v lese tom každý večer po delší dobu hlas zvonu za tím účelem, jak se byl hrabě vyslovil, aby pocestní,

kterí by snad v lese zabloudili, zvukem zvonu toho mohli se spamatovati. Za tou příčinou byl zvon ten nazýván zvonek zbloudilých. A takové zvony bývaly i v jiných lesích nebo pustinách, kde cestující mohli snadně zablouditi.

Mnohem nešťastnější, nežli bloudící v lese, jsou lidé, kteří zbloudili z cesty vedoucí k domu Otce nebeského, a dávše se omámiti bludičkami lichých zásad klamného světa, zabředli v bařinách bludův a nepravostí. Ale i tito nešťastníci mohou, pokud v bařinách těch úplně neutonuli, opět se spamatovati a vybědnuvše z nich na pravou cestu se dáti. Jako zmíněná dcera hraběcí, mohou i oni zvukem zvonu před nebezpečenstvím zachráněni býti. A mnozí byli již také skutečně prostředkem tímto zachováni od záhuby věčné. Nejednou stalo se již, že mnohý z takových bloudících, chtěje právě nějaký zlý skutek páchat, zaslechnul hlas zvonu. Tu vzpomenu na Boha, na pravdy svatého náboženství, na smrt, soud, peklo a věčnost, a odvrátiv se následkem toho od cest hříšných zachoval duši svou. — Jiný, páchaje právě nějaký skutek hříšný, zaslechnul zvonění, jímžto se svolávali věřící ke službám Božím. I zachvěl se při zvonění tom; zdálo se mu, jako by někdo k němu mluvil: «Hle, lid věřící svolává se tu právě do chrámu, by posloucháním slova Božího poznal zákon Páně a povzbuzen byl k zachovávání zákona toho a vzdával čest a slávu Bohu, Stvořiteli, Vykupiteli a Posvětiteli svému. A hle! ty zákon tento právě tu přestupuješ, ty Boha svého

těžkým hříchem urážíš a nejsvětější jméno Jeho zneuctíváš!» Vnitřným tímto přimlouváním překonán vešel pak mnohý do sebe a dal se na pokání.

Opět jiný spustiv se Pána Boha a svaté víry oddal se životu prostopášnému. Když pak ho napotom svět se všemi radostmi a statky svými omrzelo, chtěl samovraždou životu svému konec učiniti. I hledal příhodné příležitosti, by hrozný úmysl svůj mohl ve skutek uvést. Ale tu slyšel zvoniti umíráčkem. I zarazil se a řekl sám k sobě: «Poslechni, bídniče! tu se právě kdosi odebral na věčnost. Zemřelého tohoto povolal Bůh k sobě; ale ty chceš sám o život se připravit, nečekaje ani, až tě povolá Pán života a smrti. Jak pak ti bude lze, tento hříšný krok ospravedlniti, až se octneš před soudnou stolicí Boží? Co odpovíš, až přísný Soudce bude se tě tázati: Kterak jsi sem přišel, nebyv povolán?» — I zhroziv se, upustil od hříšného úmyslu svého a činil pokání.

Podobným způsobem byli již mnozí od zhoubné cesty hříchů odvráceni, a jiní, jižto chodili po cestě přikázání Božích, k setrvání povzbuzeni a ve ctnosti utvrzeni.

V čas francouzské revoluce, kdežto zvonění církevní ve Francii zapověděno bylo, psal věhlasný spisovatel Chateaubriand o zvonech takto: «Jestliť to pamětihodná vlastnost zvonů, že jsou s námi lidmi v jakémisi tajném spojení.

Jak často dotknul se již v tiché noci zvuk umíráčka podobající se slabému tlučení umírajícího srdce, sluchu

nevěrné manželky! Jak často zavzněl v uších nezabo-
boha, který za nočního bdění opovážil se psáti, že není
Boha! Při zvuku tom vypadlo mu péro z ruky; zděšen
naslouchal návěští smrti a tu se mu zdálo, jako by
se ho někdo tázal: «Co, že není Boha?» — «Jistě,»
dokládá pak zmíněný spisovatel, «jistě to podivu-
hodné náboženství, kteréž jest s to, aby pouhým
udeřením na kouzelnou měď rozkoš v muky pro-
měnilo, nezabo-ohromilo a vrahovi zhoubnou
zbraň z rukou vyrvalo!» —

Zvuk zvonů jest skutečně jako ozvěnou
mocného hlasu sv. víry. Hlas zvonů povznáší mysl
a srdce věrného křesťana k výšinám nebeským, a
bývá často výmluvným kazatelem, který jest s to,
aby pomocí Boží i na ducha a na srdce vlažných
křesťanů mocně působil. Ve zvuku zvonů ozývá se
hlas Boží; i o zvonu lze tedy říci: «Hlas Hospodinův
s mocí, hlas Hospodinův s velebností.» — A v tom
záleží hluboký význam a vznešený účel zvonů
kostelních.

* * *

Ježto kostelních zvonů užívá se k posvátným
účelům, kteréžto již svrchu uvedeny byly, bývají také
jako jiné ke službám Božím určené věci žehnány
neboli svěceny. Žehnání to konává biskup nebo kněz,
jenž k tomu od biskupa splnomocněn jest. O tomto
svěcení zvonů činí se zmínka již ve spisech učeného
Alcuina, opata a chvalně známého rádce císaře
Karla Velikého, jakožto o zvyku, který již před
rokem 770. znám byl.

Poněvadž obřady, jichžto při svěcení zvonů se užívá, v některých věcech obřadům křestním se podobají, nazývá se svěcení to často také křtem zvonů, ačkoli tu, jak samo sebou se rozumí, o svátosti křtu řeči býti nemůže.

Při tomto svěcení modlí se světitel, aby zvon posvěcen byl ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Zvony bývají vnitř i zevně umývány svěcenou vodou, aby byly čistými nástroji ve službě sv. náboženství; mytí toto uvádí zároveň k paměti, že naše modlitby, k nimžto zvony vzbuzováni býváme, jen tehdy Bohu líbiti se mohou, vycházejí-li ze srdce čistého. — Zvony bývají také mazány sv. olejem a křížmem. Při mazání tom modlí se světitel, aby Bůh, když jimi zvoniti se bude, zásluh Syna svého pamětliv býti a nás mocí Ducha sv. všelikého neštěstí zbaviti, bouře zaplašiti, nevěru a lhostejnost odvrátiti a srdce naše ke všemu dobrému a spasitelnému pohnouti ráčil . . . Zvon žehná se též znamením sv. kříže, což také naznačuje, že hlas jeho vždy toliko ve službě ukřižovaného Spasitele má zaznívati. — Zvonům dávají se také jména Svatých, jejichžto obrazy na nich bývají. Ale jména tato nedávají se zvonům snad jen za tou příčinou, aby bylo lze, jeden zvon ode druhého dle jména toho rozeznati, nýbrž více proto, aby zvony Svatým těm zasvěceny a ochraně jejich poručeny byly. Slyšíme-li zvuk některého zvonu, máme sobě představiti, jako by světec, jehož jméno zvon obdržel, sám s výšin nebeských nás vzbuzoval, abychom buďto Boha chválili a Jeho

služby se zúčastnili, nebo na zemřelé pamatovali a živým v potřebách jejich ku pomoci přispívali. — Dále bývají zvony při svěcení kadidlem okuřovány, čímž se také připomíná, že modlitby, k jejichžto konání nás vyzývati budou, jako vonný kouř kadidla k nebesům vznášeti se mají.

Ku konci svěcení zvonů čte se evangelium, v němžto se vypravuje, kterak Pán Ježíš v domě zbožných sester Marty a Marie přijat byl, při kteréžto příležitosti k Martě řekl: «Marto, Marto! pečlivá jsi a rmoutíš se při mnohých věcech; ale jednoho jest potřebí.» Slovy těmito dává se věřícím na srozuměnou, aby, kdykoli zvonem tím ke službám Božím voláni anebo ku konání modlitby napomínáni budou, péčí a starostmi o věci vezdejší od nich zdržovati se nedali, vždy pamětlivi jsouce, že jednoho jest nejvíce potřebí; pečovati totiž především o spásu nesmrtelné duše.

Vzhledem ke zvonům ocelovým byla pronešena otázka, je-li dovoleno, užívati při svěcení jich obřadů, kteréž pro svěcení zvonů bronzových v pontifikálu římském předepsány jsou. Roku 1858 předložil biskup Limburský otázku tuto římské kongregaci ritů, načež bylo odpověděno, že tomu nic nepřekáží.

* * *

Jakmile zvony posvěceny a některému chrámu odevzdány byly, stávají se jméním jeho, jméním záduší, byť i od obce anebo od nějakého dobrodince zbudovány byly. Za tou příčinou má chrám také právo,

žádati za pohřební zvonění nějakého poplatku, by pak v čas potřeby opět nové zvony opatřeny anebo staré přelity býti mohly.

Zvonů svěcených užívá se obyčejně toliko k naznačeným již účelům církevním; zvony, kteréž pouze k účelům světským určeny jsou, nebývají žehnány. Takových nežehnaných zvonů bylo ve větších městech již ve 12. století užíváno ku svolávání občanů ke schůzím obecným, k poradám atd. — Zvony ty nazývaly se zvony klatební (*campanæ hannaes*, *Bannglocken*).

Zvony svěcenými nemá se také vyzváněti takovým zemřelým, kteří pohřbu církevního stali se nehodnými, buďto že s úplnou rozvahou samovraždu spáchali, nebo že církev svatou a křesťanské náboženství veřejně tupili, v nekajicnosti zúmyně až do smrti setrvali atd.

Zvoniti zvony žehnanými zapovídá se také v čas interdiktu, t. j. tehdaž, když v nějakém městě, nebo i v celé krajině a říši zapověděno jest konání služeb Božích, protože obyvatelé měst, krajin, neb říší těch nařízení církevnímu podrobiti se nechtí, církev pronásledují, nebo z jiných příčin takového trestu zasluhují.

Radostný hlahol zvonů neozývá se také, jak každému katolickému křesťanu známo, v dobu od zeleného čtvrtku — kdežto při gloria naposled se zvoní — až do bílé soboty. Místo zvonů užívá se v době té tak zvaných klepaček a podobných dřevěných nástrojů; tím naznačuje se zármutek církve sv.

nad utrpením a nad smrtí Páně, a tehdejší mlčení Božského Vykupitele, o Němžto již prorok Isaiáš předpovídal, že jako beránek oněmí a neotevře úst svých. (Is. 53.) Církev sv. chce nás tedy tímto umlknutím zvonů napomenouti, abychom i my ty dny ztrávili v tichém rozjímání utrpení a smrti Páně.

Mimo to uvádí se také ještě jiná příčina, za kterou v ty dny hlahol zvonů se neozývá. Hlas zvonů zastupuje hlasy ss. apoštolů, o nichžto platí slova žalmisty Páně: «Po vší zemi vyšel zvuk jejich, a až do končin okršku země slova jejich.» — (Ž. 18, 5.) Svatí apoštolové měli učení Krista Pána ohlašovati po celém světě. Ježto však v čas utrpení Pána a Mistra svého pro strach před židy jako oněměli a teprve z mrtvých vstání Jeho hlásati počali, bývají také zvony v ty dny, v nichžto památka utrpení Ježíše Krista zvláště se oslavuje, jako němý a zaznívají teprve opět v sobotu, kdežto počíná se již slaviti památka vzkříšení Páně.

* * *

Za starých časů bývaly zvony zavěšovány na zvláštních ze dřeva nebo železa zhotovených zvonících, jak to posud ještě zde onde spatřujeme. V Rusku viděti prý ještě i za našich dnů zvony zavěšené na nějaké staré lípě; ale obyčejně bývají umístěny na věžích, aby zvuk jejich dále a mocněji se rozléhal. Věže tyto, zvláště pak střechy jejich, mívají rozličnou podobu a výši. Od starodávna bývalo přáním národův anebo obyvatelů měst, míti ve své vlasti nebo ve svém městě vysokou věž.

Zvláště ve středověku bývaly stavěny věže znamenité výše. Nejvyšší chrámovou věží jest prý Rouenská v zemi francouzské (142 metry). Po ní pak následují: Antverpská v Belgii, Štrassburská v Elsku, Svatoštěpánská ve Vídni, Svatopeterská v Římě, pak věže ve Florencii a v Kremoně v Itálii a Freiburská ve Švýcarsku. Věž Svatovítská v Praze bývala svého času nejvyšší mezi všemi; dostoupilat' zajisté 462 stopy, neboli asi 146 metrů. Nyní jest toliko 81 (dle jiných asi 100) metrů vysoka, ale náleží předce ještě k nejvyšším věžem chrámovým a jest v Čechách ze všech nejvyšší, ač někteří tvrdí, že věž Svatobartolomějská v Plzni jest poněkud vyšší. Věž Svatojakubská v Brně má i se štíhlou špicí svou 92 metry.

* * *

Ale věže chrámové nebývají stavěny toliko za tím účelem, aby zavěšené na nich zvony dále se rozléhaly: majíť ještě jiný vznešenější význam. Věže vynikají nad ostatní budovy, i nad samé chrámy a podobají se takřka prstu ukazujícímu vzhůru k nebesům, kamžto směřovati má všeliké toužení a snážení naše. Věže kostelní mají nám v mysl uváděti slova svatého apoštola Pavla, jenž napomíná: . . . «Těch věcí, které svrchu jsou, hledejte, kdež Kristus jest — sedě na pravici Boží; o věci, které svrchu jsou, pečujte, ne (o ty), které jsou na zemi.» (Ke Kolos. 3, 1. 2.) . . . «Nemáme zde města zůstávajícího, ale budoucího hledáme.» (K žid. 13, 14.)

Věže stavívaly se již v dobách předkřesťanských k rozmanitým účelům ; užíváno jich hlavně k ochraně městských hradeb. Větší města bývala opatřena pevnými věžemi, aby od nepřátel tak snadno dobytá býti nemohla. Věže jsou tedy také obrazem a znamením síly, pevnosti a mocné ochrany. Ve smyslu tom užíval slova «věž» i zbožný král David, an na útěku svém před nezdárným synem Absolonem takto k Bohu o pomoc volal: «Tys učiněn naděje má, věže silná před nepřítelem.» (Ž. 60, 4.) V témže smyslu voláváme i my s církví sv. k Bohu: «Budiž nám, ó Pane, věží silnou proti nepřítelům našim!» — V témže smyslu nazývá také církev sv. Pannu Marii věží Davidovou. Král David dal opevniti Jerusaleým věží silnou, kterážto pak bývala postrachem nepřátel, poněvadž o dobytí jí marně se pokoušivali. A jako věž tato chránila město Jerusaleým, tak chrání Panna Maria i nás před útoky nepřítele pekelného, a proto se také nazývá věží Davidovou a věží ze slonových kostí, t. j. věží skvostnou a pevnou.

Má-li věž pevné základy a pevné zdi, neuškodí jí ani bouře, ani vlny v čas povodně na ni dorážející, ani jakékoli jiné pohromy živelní. Podobným způsobem stojí také křesťan pevně ve všech pokušeních a ve všelikých nehodách vezdejšího života, má-li základ svůj v pravé víře a drží-li se vždy sv. církve katolické, kterážto jest založena na skále dle slov božského zakladatele k apoštolu Petrovi: «Ty jsi Petr, to jest skála, a na té skále vzdělám

církev svou a brány pekelné jí nepřemohou.»
(Mat. 16.)

* * *

A jako věž sama, tak poskytuje nám také všechno, co k ní přináleží, spasitelné poučení a vzdělání. Na některých věžích spatřujeme z plechu zhotoveného kohouta, kterýžto pohybem svým ukazuje směr větru a změnu povětrnosti. Kohout ten nebývá však na věžích jen povětrnou korouhvičkou, ale má také ještě vyšší význam. Kohout jest také obrazem hlasatelů víry křesťanské a obrazem bdělosti.

Kohout zpívá již časně ráno a budívá pěním svým lidi ze spánku. Obraz kohouta na věži připomíná nám tedy také, kterak i církev sv. po všechny časy bdí nad věřícími, budí ospalé a vzbuzuje všechny k činnosti, ku konání povinností a napomíná je, aby vždy nad sebou bděli, o spásu duší svých bedlivě pečovali a v každém pokušení a nebezpečí Boha o pomoc vzývali dle slov božského Vykupitele: «Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.» (Mat. 26, 41.)

Kohout připomíná nám také pád sv. apoštola Petra, k němužto byl Pán po poslední večeři na cestě k hoře Olivetské řekl: «Amen, pravím tobě, že této noci, prvé než kohout zazpívá, třikrát mne zapřeš.» (Mat. 26, 34.) Že se to pak skutečně stalo, víme ze sv. evangelia; ale z téhož evangelia také víme, že apoštol Petr, když byl Pán brzy na to naň bolestně pohlédl, na předpovědění Jeho se rozpomenul

a že vyšel ven vzplakal hořce. Vypravuje se také, že apoštol tento po celý život svůj provinění toho oplakával a že obzvláště slyše pění kohouta vždy hořké slzy proléval. —

Smutný pád sv. Petra, ježž nám obraz kohouta na věži chrámové umístěného v mysl uvádí, má nás také vždy vzbuzovati k opatrnosti a bedlivosti, bychom i my do hříchu neupadli. Ku ctnostem těmto napomíná nás také sv. apoštol Petr slovy: «Budte opatrní a bděte na modlitbách.» (I. sv. Petra 4.)

Dále bývají na věžích obyčejně také hodiny, jichžto k tomu třeba, aby služby Boží a rozličné církevní úkony a pobožnosti vždy v pravý čas dáti se mohly. Ale hodiny na věži nemají toliko čas naznačovati, ale nám také vždy v mysl uváděti, že čas ten rychle ubíhá, a že uplynuv nikdy se již nevrací; myšlenka tato má nás vždy pobízeti, abychom času, drahého tohoto pokladu, náležitě užívali ku spáse duší svých, jsouce vždy pamětlivi slov sv. apoštola Pavla, jenž nás napomíná: «Viztež bratří, kterak byste opatrně chodili; ne jako nemoudří, ale jako moudří, vykupující čas, neboť dnové jsou zlí.» (K Efes. 5, 16, 17.)

Pohlédáme-li na hodiny, spatřujeme, že na ciferníku jejich naznačeno jest hodin dvanácte; připomínejmež sobě při pohledu tom, že jedna z těchto dvanácti na ciferníku naznačených hodin bude kdysi hodinou naší smrti; na jedné z hodin těch zastaví se kdysi pro nás ručička na ciferníku. Pravdu tuto měli bychom často na mysli uvažovati; uvažování

to bylo by nám jistě velmi prospěšno. — Vypravuje se o jistém lehkovážném mladíku, že na spásu duše své zapomínal a dny života svého buď v zahálce, nebo ve hrách a v rozličných zábavách trávil. Jednoho dne přišel na veliký hřbitov, v němžto se chtěl poohlédnouti. Prohlédaje pomníky na hrobech spatřil na jednom z nich krásný kříž a na něm hodiny neboli vlastně toliko deštičku s ciferníkem, na němžto ručička ukazovala na hodinu dvanáctou. I pozdržel se tu déle, patře s pozorností na hodiny, a pak řekl sám k sobě: «Hodina, na nížto se ručička zastavila, byla snad hodinou smrti onoho muže, na jehožto hrobě právě stojím; jedna z těchto dvanácti hodin bude také hodinou mé smrti!» Nepopíratelnou pravdou touto náramně dojat, chodil mladík ten ještě nějakou chvíli po hřbitově, zabrán ve vážné myšlenky; ale i později, když byl již ze hřbitova odešel, zdálo mu se, že onen ciferník ustavičně před očima jeho se vznáší, a kdykoli napotom slyšel bítí na věži dvanácte hodin, zmocnila se ho pokaždé náramná úzkost a tesklivost. Bůh neskončeně milosrdný, Jenž nechce smrti hříšníka, užil onoho ciferníku na pomníku hrobovém za nástroj k obrácení zbloudilé duše. Mladík ten opustil konečně širokou cestu hříchu, která vede k zahynutí, a nastoupil na cestu těsnou a nepohodlnou, vedoucí však k věčnému spasení. I po svém obrácení připomínával sobě ještě často hodinu smrti a říkával sám k sobě: «Jedna ze dvanácti na ciferníku naznačených hodin bude kdysi hodinou tvé smrti.»

Hodiny na věži připomínají nám tedy také, že čas ubíhá s náramnou rychlostí a že, když jednou uplynul, nikdy se již nenavráť. Blaze tomu, kdo času toho náležitě užívá a nikdy s mysli nespouští, že na užívání ho závisí celá věčnost.

Na vrchole věží chrámových bývá vztýčen posvěcený kříž. Tento kříž nebývá tam beze zvláštní příčiny. Kříž jest znamením naší víry a znamením vítězství Kristova. Stavíme-li tedy kříž na nejvyšší místo věže, chceme tím víru svou v učení ukřižovaného Spasitele veřejně vyznávat i celému světu zvěstovati, že Kristus Pán smrtí svou na kříži zvítězil nad smrtí a ďáblem. Pohled na kříž má v nás také vzbuzovati naději, že i my nad nepřátely duší svých zvítězíme, budeme-li pomocí Krista Pána vždy udatně bojovati.

Císař Konstantin Veliký, první to císař křesťanský na počátku 4. století, měl jednoho času válku s mocným nepřítelem, s císařem Maxenciem. Konstantin vážil sobě křesťanů a víry jejich, ačkoli tehdaž sám ještě křesťanem nebyl. V úzkosti a sklíčenosti své prosil tedy Boha křesťanů, aby mu v nebezpečenství byl nápomocen. Táhna již s vojskem svým proti nepříteli, spatřil jednoho dne na obloze nebeské kříž s nápisem: «V tomto znamení zvítězíš.» — Na to zjevil se mu ve snách Kristus Pán drže v ruce kříž podobný tomu, jež byl na obloze spatřil, a rozkázal mu, aby dal zhotoviti korouhev s podobným křížem, a aby jí pak jako praporu válečného užíval. Císař dal ihned s praporů válečných

odstraniti odznaky pohanské a nařídil, aby zhotoven byl nový prapor s křížem. Dobyv pak skutečně skvělého vítězství, přijal sám víru Kristovu.

Kříž na věži má nám tedy připomínati, že i my jistě dojdeme slavného vítězství nad nepřátely duší svých, budeme-li vždy pod vítězným znamením kříže udatně bojovati. Pohled na kříž ten bude nás jistě v čas tuhých bojů vždy síliti a mocně vzbuzovati, bychom i v boji nejkrutějším nepozbývali mysli a nepřestávali bojovati. Pohled na kříž bude nám také poskytovati útěchu ve všelikých bouřích a strastech života vezdejšího.

Nezřídka se stává, že dolní část věže zahalena bývá mlhami, kdežto kříž na jejím vrchole trpýtlí se v záři vycházejícího nebo zapadajícího slunce. Podobným způsobem bývá i život náš často zahalen mračny všelikých strastí a pochybností; ale svatá víra naše, jejímžto odznakem jest kříž Krista Pána, osvětluje nás světlem nadpřirozeným a odhaluje nám výhled k výšinám nebeským, kde již není strastí, bouří a pochybností.

Znamení kříže Kristova bývá vztýčeno na nejvyšším místě věže chrámové, abychom je i z daleka spatřiti, v bojích a utrpeních života očí svých k němu pozdvihovati a pohledem naň síly a útěchy nabývati mohli.

* * *

Věž připomíná konečně takřka hezděky stavění věže Babylonské. Písmo sv. vypravuje, že potomkové Noemovi časem zapomenuli na potopu, kteroužto

byl Hospodin bezbožné předky jejich potrestal, a že padnuvše opět v modloslužbu páchali všelike hříchy a nepravosti. Když pak se vždy více rozmnožovali, mohli snadno si pomyslit, že ve krajině, v nížto tehdáž bydleli, nebudou moci dlouho pospolu přebývati. Mnozí z nich opouštěli tedy posavadní bydliště své a táhli dále k západu. Tu našli v zemi Sennaarské velikou rovinu; i usadili se v ní. Ale i tu nemohli vždy zůstávati, ježto jich ustavičně přibývalo. Za tou příčinou umínili si opět, že častěji odsud odejdou a na jiných místech se usadí. Nechtějice se však příliš od sebe vzdalovati, usnesli se na tom, že před svým odchodem vystaví tu město, kteréž by jim pak bylo společným střediskem; ve městě tomto chtěli také vzdělati vysokou věž, jižto by i ze vzdálí viděti mohli. Úmysl tento nebyl sám v sobě nechvalný; ale měli se napřed tázati, zdali zamýšlené dílo to srovnává se s vůlí Boží, a teprve po náležitém rozvážení měli k uskutečnění jeho přikročiti; oni však pravili ve zpupnosti své: «Pojďte, učiníme sobě město a věž, jejížto vrch by dosahoval k nebi, a oslavíme jméno své, dříve než se rozdělíme po všech zemích.» (I. Mojž. 11.) Na to dali se ihned bez všelike rozvahy do práce a začali stavěti město, které se také zmáhalo s velikou rychlostí; i věž dostupovala již znamenité výše. *)

Ale Hospodin nechtěl, aby dílo jejich ku konci přivedeno bylo, ježto se nesrovnávalo s Jeho mou-

*) Tvrdí se, že dospěla k výši 190 metrů.

drými záměry. dle nichžto pokolení lidské mělo se rozšířiti po všech končinách země. Chtěje tedy nepředložené a zpupné počínání stavitelů potrestati. zmátl jazyky jejich tak, že druh druhu nerozuměl; před tím byl totiž, jak svědčí písmo sv., toliko jeden jazyk na zemi, všickni mluvili touž řečí. Avšak zpozdilí stavitelé ti nerůznili se pak toliko jazyky, nýbrž i smýšlením. Povstalyť mezi nimi sváry a roztržky; byla tedy zmatena i řeč srdcí jejich. Nerozumějíce sobě tedy vespolek a nemohouce se v ničem sjednotiti a dohodnouti, museli od dalšího stavění města a věže upustiti, a rozptýlili se po všech končinách země. Město, jež byli počali stavěti, zůstalo nedostavěno a dáno mu jméno Babel, t. j. město zmatení. Věž nestavěla se také již dále a nazvána byla věží babylonskou, neboli babelskou.

Pohled na věž má nás tedy také vždy vyzývati, abychom před každým dílem náležitě rozvažovali, srovnávali-li se dílo to s vůlí Páně, a abychom se tázali sami sebe, chceme-li dílem tím rozmnožiti slávu Boží anebo toliko sami slávy dojíti. Pohled na věž vybízí nás také, bychom vždy v mysli zachovali, že bez přispění Božího nedaří se žádné dílo naše. Ale tohoto přispění dostává se toliko těm, jižto jsou srdce pokorného; pyšným se Bůh protiví; pýchou bývá vše na zmar uvedeno. Svatý Augustin praví mluvě o zmatení jazyků: «Pýcha zmátla řeči, ale pokora Kristova opět je sjednotila.» Kristus Pán, tento nejvznešenější vzor pokory, shromáždil totiž působením Ducha sv. všelike národy v jednotu

víry v církvi katolické, v nížto má toliko jedna řeč panovati, řeč totiž křesťanské lásky. — Pýcha zničila dílo v Babelu: ale pokora ss. apoštolů vyvedla dílo podivuhodné. Zpupní stavitelé v Babelu nemohli města a věže dostavěti; ale pokorní apoštolové počali po seslání Ducha sv. budovati město Boží, svatou církev; a toto město trvá posud nepohnuto, vzrůstá vždy více, vznáší se až k nebesům, a dle předpovědění Krista Pána nepřemohou ho ani brány pekelné; vždyť jest opatřeno a chráněno věží silnou, přípovědí Krista Pána: «Aj já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa!» (Mat. 28, 20.)

Končíce tímto pojednání své o původu, významu a účelu zvonův a věží chrámových, nemůžeme nepřipojiti přání, aby každý křesťan, slyše zavznívati s věže hlas zvonů, pomyslíl sobě, že tu Bůh sám s věže mluví za zvuku zvonů, jako byl kdysi mluvil s hory Sinajské za zvuku trouby, a aby řekl sám k sobě s lidem israelským: «Všecko, co mluvil Hospodin, budu činiti.»

I. O. G. D.

